

Redaktionelt forord

Samfundsforandringer skaber spændinger. Store samfundsforandringer skaber store spændinger. I dette temanummer af *Økonomi & Politik* rettes fokus mod de spændinger, muligheder og udfordringer, der opstår i relation til omlægningen af både det danske landskab, det dominerende natursyn og det fungerende demokrati. Hovedargumentet er, at tingene hænger sammen. Man kan ikke forestille sig, at gennemgribende forandringer af den måde vi lever i og med naturen og landskabet kan finde sted uden for demokratiets rammer. Samtidig kan man heller ikke forestille sig, at demokratiets former og praksisser forbliver uforandrede i takt med og som en konsekvens af gennemgribende samfundsforandringer. Det er derfor, at temanummeret taler om ”demokratisk bæredygtighed” som et flertydigt begreb.

Konkret rettes opmærksomheden mod mindst tre forskellige grundspændinger i den samfundstransformation, landet gennemgår i de kommende år.

For det første opstår der en spænding mellem dominerende demokratiopfattelser, nemlig opfattelsen af demokrati som styreform versus opfattelsen af demokrati som livsform. Hvor demokratiet som styreform først og fremmest handler om frie valg, repræsentativt folkestyre, retsstat, ytringsfrihed og borgernes politiske rettigheder, handler demokrati som livsform om en proces, hvor borgere taler sammen, lytter til hinanden og forsøger at nå frem til fælles løsninger. I den sidste forstand er demokratiets kerne kontinuerlig dialog, gensidig respekt og forståelse for andres synspunkter, vilje til kompromis og ikke mindst aktiv deltagelse i fællesskabet. Det gennemgående træk i temanummeret synes at være, at et demokrati ikke kan overleve som styreform, hvis det ikke samtidig eksisterer som livsform blandt borgerne. Det er netop, fordi demokratiet som livsform er begyndt at forvitte, at vi måske ikke længere kan forvente, at demokratiet som styreform kan levere

løsninger på de akutte klima-, miljø- og biodiversitetskriser, vi alle står overfor.

For det andet aktiverer den store landskabstransformation spændinger, der handler om inklusion, ulighed og retfærdighed. Hvor klima-, miljø- og biodiversitetskrisen berører os alle – både nutidige og fremtidige generationer – involverer transformationen af det danske landskab, at nogle er meget mere berørte end andre. Det gælder blandt andet lods-ejerne, der har rådighedsret over en meget stor del af det danske landskab, samtidig med at de udgør en meget lille del af den danske befolkning. Temanummeret spørger, hvorvidt det er retfærdigt, at denne lille, og stadig mindre, del af den danske befolkning kan ekskludere en meget stor del af befolkningen fra indflydelse? Modsat kan man spørge, om det er rimeligt at især befolkningen i landdistrikterne skal bære de omkostninger, der er forbundet med konkrete miljø- og klimapolitiske tiltag, som eksempelvis opstilling af vindmøller og solenergianlæg? Temanummeret synes ikke at problematisere de politiske beslutninger, der er truffet med henblik på at reducere de forbrugsbaserede emissioner. Forfatterne synes at antage, at der er tale om nødvendige og effektive foranstaltninger, og at udfordringen først og fremmest består i at få lokalbefolkningen til at tage ejerskab til disse beslutninger. I lokalsamfundene ser man det anderledes. Her opfattes ”jernmarkerne” som ødelæggende for det landskab, som alle gerne vil gøre noget godt for. For dem er der tale om, at politikere og aktivister omkostningsfrit og symbolsk kan ødelægge det levede lokale liv langt fra København.

Endelig aktiverer klima-, miljø- og biodiversitetskriserne spørgsmålet om tempo. Videnskaben, beslutningstagerne og langt størstedelen af den danske befolkning er af den opfattelse, at der er behov for meget betydelige indsatser, og at tiden er knap. Vi kan ikke vente meget længe på, at der findes brug-

bare løsninger, og at disse løsninger implementeres effektivt og mærkbart. Samtidig støder vi på et kolossalt demokratisk dilemma. Sagen er jo den, at både demokratiet som styreform og demokratiet som livsform er meget langsommeligt. Sat på spidsen kan dilemmaet opsummeres ved at spørge: Hvad nytter det, at de udviklede løsninger er forankrede i folkelige fællesskaber med udbredt ejerskab og legitimitet, hvis løsningerne kommer for sent? I temanummeret har man taget stilling: vi kan ikke gå på kompromis med demokratiet. Og særligt ikke den del af demokratiet, der er forankret i lokale fællesskaber. Der tales om det demokratiske potentiale, der er knyttet til fællesspisninger, borgerting, bilfri bykerner, fremtidsværksteder og mange andre mikroprocesser. Det er alle aktiviteter, der kan være med til at katalysere

demokratiet som livsform og skabe en nødvendig lokal forandring. Særligt bemærkelsesværdigt er det, at temanummeret italesætter, at frivillig og demokratisk forandring nedefra-og-op ikke finder sted af sig selv. Der findes decideret lokaldemokratiske ørkener rundt omkring i det danske landskab, hvor der simpelthen ikke findes de fysiske, kulturelle, menneskelige, økonomiske og politiske ressourcer, der muliggør lokaldemokratiet. Det store ubesvarede spørgsmål er dog stadigvæk, om vi i lyset af de store og alment anerkendte kriser tør vente på, at lokaldemokratiet begynder at blomstre?

Martin Marcussen

Ansvarshavende redaktør for
Økonomi & Politik